

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय

लेखक

मै. गी. ३१

सन

०११२०७

संग्रहालय क्रमांक

पुस्तकाचे नांव

संगीत ध्रुवचरित्र

२६

२६

यांनी

गद्यपद्यात्मक रचून

तयार केले

त

रा. रा. मधुसूदन नारायण आचार्य

यांनी

मुंबई येथे

देव्हार प्रिंटिंग प्रेस मध्ये छापिले.

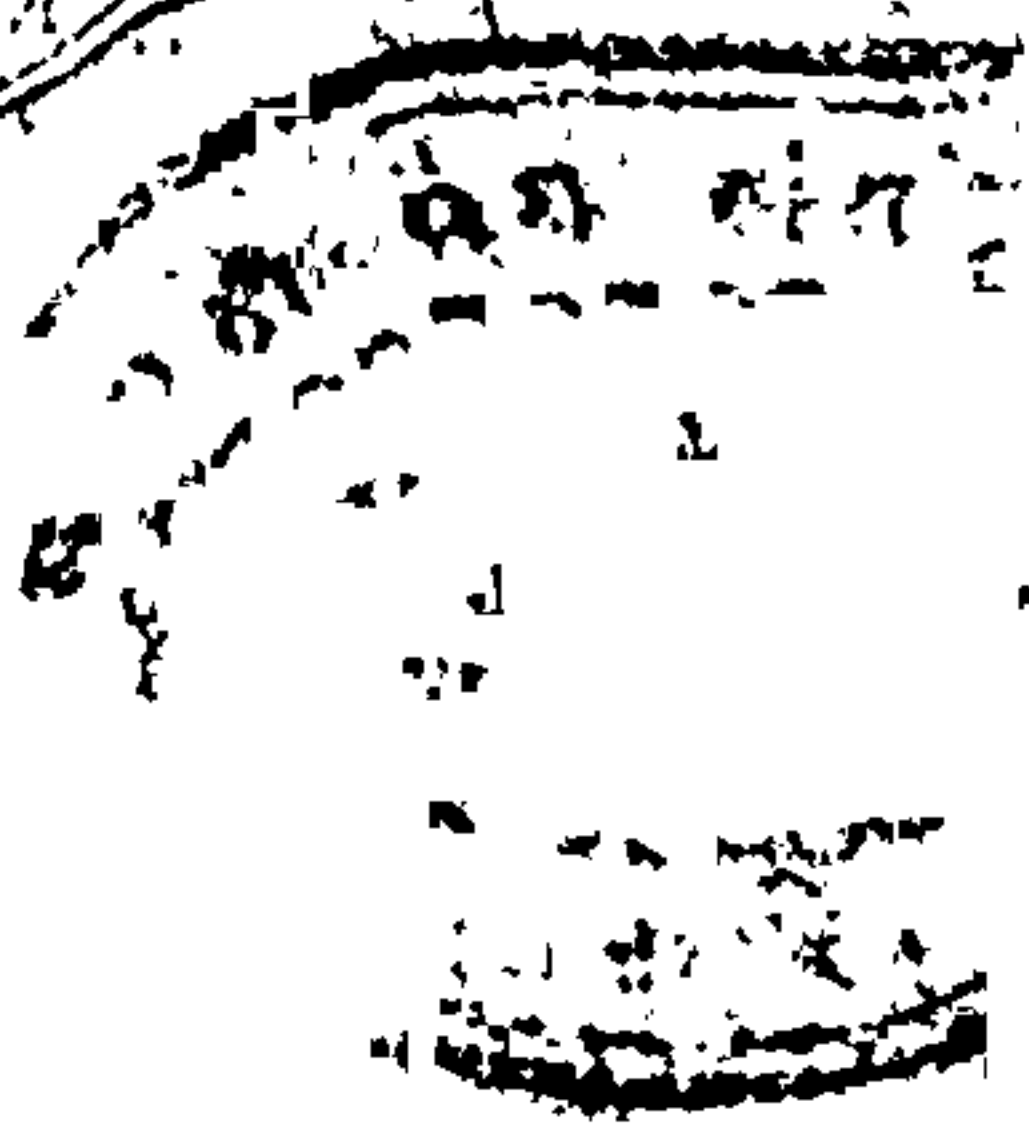
इसवी सन १८८८

शके १८१०

ह्या पुस्तकाची मालकी सन १८६७ चा आक्ट २५
प्रमाणे नोंदली आहे.

किंमत १२ आणे.

J. B. Mistry

संगीत ध्रुवचरित्र.

हें

पुस्तक

रा० रा० विनायक नारायण आचार्य
यांनीं

गद्यपद्यात्मक रचून

तयार केलें

तें

रा० रा० मधुसूदन नारायण आचार्य
यांनीं

मुंबई येथें

देव्हारे प्रिंटिंग प्रेस मध्ये छापिलें.

इसवी सन १८८८

शके १८१०

ह्या पुस्तकाची मालकी सन १८६७ चा आक्ट २५
प्रमाणें नोंदली आहे.

किंमत १२ आणे.

(ह्या पुस्तका संबंधी प्रयोगादि सर्व हक्क ग्रंथकर्त्याने
आपणांकडे ठेविले आहेत.)

प्रस्तावना.

आलीकडे आपल्या महाराष्ट्र भाषेत बरीच संगीत पुस्तकें झालीं आहेत. त्यांत ईश्वरी लीलेचीं पुस्तकें तर फारच थोडीं चांगलीं असतील. आमच्या इतर ग्रंथकारांस पूर्ण शृंगार रसाची व असंभवनीय गोष्टींची रेलचेल करण्यासारखें नसून रचण्यास असंबद्ध वाटत असलेला, भारतांतिल, ज्यांत ईश्वरभक्ति प्राधान्य मानिली आहे; अशा ध्रुवचरित्राचा कांहींसा भाग मीं चित्तवेधक संविधानक जुळून “संगीत ध्रुवचरित्र” असें नांव देऊन नाटक रुपानें रचून हिंदुधर्मातील लोकांच्या अंतःकरणांत आपल्या देवा विषयीं अधिकाधिक भक्ति दृढतर होण्यास्तव तयार केला आहे.

असो, तर आमचे आधुनिक विद्वान डोक्यांत भिन्न राहिलेले अपूर्व असें सुधारणेचे तत्व सोडून व्यवहारांतिल स्थितीवर झालेलीं व होत असलेलीं प्रहसनें आणि दुसरीं पुस्तकें, ह्या पेक्षां असल्या रसभरित हृदयद्रावक व भक्तिपर पुस्तकास हिंदुधर्माचें कांहींसें तरी ब्रीद राखून आपला आश्रयदातृत्व संबंध जुळवून घेतील आणि असलीं सन्मार्ग दर्शक पुस्तकें होण्याविषयीं उत्तरोत्तर उत्तेजन देत जातील अशी उमेद बाळगीत आहे.

हें पुस्तक तपासण्याच्या कामीं माझे परम मित्र श्री. वि. डा. के. आर. कीर्तिकर यांनीं आपला अमूल्य वेळ खर्च केला त्याबद्दल मी त्यांचा फार आभारी आहे.

ग्रंथकर्ता.

अभिप्राय.

रा० रा० मधुसूदनराव
कृतानेक साष्टांग नमस्कार वि० वि० नाटकाचा कांहीं
भाग आला तो पाहिल्या. नाटक वाचून पाहिलें. बरे
आहें. विनायकराव यानीं इतक्या वयांत इतकें काम
केलें हें त्यांस भूषण आहे. कळावें, लोभ असावा ही विनंति.

पंढरपुर
ता० ४ आगष्ट
सन १८८८.

आपला,
गणेश दादाजी देशमुख
स. जज. पंढरपुर.

रा० रा० विनायकराव
नमस्कार वि० वि० पुस्तकांतील विषय आबाल वृद्धांसही
प्रिय आहेच. कित्येक ठिकाणी भाग नवीन असून मूळच्या
भागा प्रमाणेंच सुरस साधला आहे. गद्यपद्य रचना रसाळ
आहे एकंदरींत पुस्तक संग्रहीं ठेवण्या लायक आहे. कळावें.

ठाणें ता० ९ आगष्ट
सन १८८८.

आपला नम्र,
बालकृष्ण विश्वनाथ.

रा. रा. विनायक नारायण आचार्य यांणीं रचिल्लें.
 'संगीत ध्रुवचरित्र' मी साद्यंत वाचून पाहिलें. ग्रंथ-
 कर्त्याचा उद्देश योग्य आहे. व विषयही थोडक्यांत
 चांगल्या रीतीनें नाटिका रूपानें वाचकांस अर्पण केला
 आहे. स्थल विशेषीं पदें वगैरे सुरस आहेत. ग्रंथकर्ते
 अल्पवयीं असल्या कारणानें उत्तेजनास पात्र आहेत.
 त्यांना उत्तेजन मिळाल्यास त्यांच्या हातून अनेक ग्रंथ
 होतील अशी मला आशा आहे, कारण त्यांच्या अंगीं
 कवित्वशक्ति बरीच आहे असें मला वाटतें.

मु० ठाणें
 ना० ७ आगष्ट
 सन १८८८

कान्हांवा २० कीर्तिकर.

रा० रा० मधुसूदनराव
कृतानेक साष्टांग नमस्कार वि० वि० नाटकाचा कांहीं
भाग आला तो पोंहचला. नाटक वाचून पाहिलें. वरें
आहें. विनायकराव यानीं इतक्या वयांत इतकें काम
केलें हें त्यांस भूषण आहे. कळावें, लोभ असावा ही विनंति.

पंढरपुर
ता० ४ आगष्ट
सन १८८८.

आपला,
गणेश दादाजी देशमुख
स. जज. पंढरपुर.

रा० रा० विनायकराव
नमस्कार वि० वि० पुस्तकांतील विषय आबाल वृद्धांसही
प्रिय आहेच. कित्येक ठिकाणी भाग नवीन असून मूळच्या
भागा प्रमाणेंच सुरस साधला आहे. गद्यपद्य रचना रसाळ
आहे एकंदरीत पुस्तक संग्रहीं ठेवण्या लायक आहे. कळावें.

ठाणें ता० ९ आगष्ट
सन १८८८.

आपला नम्र,
बालकृष्ण विश्वनाथ.

रा. रा. विनायक नारायण आचार्य यांणीं रचिल्लें
 'संगीत ध्रुवचरित्र' मी साद्यंत वाचून पाहिलें. ग्रंथ-
 कर्त्याचा उद्देश योग्य आहे. व विषयही थोडक्यांत
 चांगल्या रीतीनें नाटिका रूपानें वाचकांस अर्पण केला
 आहे. स्थल विशेषीं पदें वगैरे सुरस आहेत. ग्रंथकर्ते
 अल्पवयीं असल्या कारणानें उत्तेजनास पात्र आहेत.
 त्यांना उत्तेजन मिळाल्यास त्यांच्या हातून अनेक ग्रंथ
 होतील अशी मला आशा आहे, कारण त्यांच्या अंगीं
 कवित्वशक्ति बरीच आहे असें मला वाटतें.

मु० ठाणें
 ता० ७ आगष्ट
 मन १८८८

कान्होबा र० कीर्तिकर.

१

शुद्धिपत्र.

पृष्ठ.	अशुद्ध शब्द.	शुद्ध शब्द-
१	रसने	रसने
११	मंगलप्रदाहि	मंगलप्रदाहि
२	ईच्छा	इच्छा
११	उद्ग्वीली	प्राप्त झाली
३	करुनि स्मरभोग	भोगुनिभोग
४	मुलिची	मुलीची
५	ईच्छति	इच्छति
७	कधीं	कधिं
९	प्रकर्णे	प्रकरणे
११	कालची	कालचीं
१०	तुमचे	तुमचें
११	कनिष्ठेचे	कनिष्ठेचें
११	जेष्ट	जेष्ठ
१४	बरेंच	बरेच
२२	इतुकीं	इतुकी
२५	एक-निष्ठ	एकनिष्ठ
३४	ब्रह्माकार	ब्रह्मरूप
४२	त्वदीय माये	त्वन्मायेनें
११	उत्तनापाद	उत्तानपाद
११	अजोनी	अज्ञूनी
४६	ब्रह्म-निष्ठ	ब्रह्मनिष्ठ
४८	आजी	आजीं

श्री
संगीत ध्रुवचरित्र.

अंक १ ला.

स्थल—रंगभूमि.

मंगलाचरण.

पद.

(चाल—धणी सकल तराणि.)

विमलमनें सकलजनें गावे गुणानुवाद रसनें
॥ ध्रु० ॥ जे ईशचरण हृदयीं सबल । भजति
त्यजुनि विषय सकल । बाधक हें भव नयन
पटल । दूर होइ शीघ्र शुद्ध भजनें ॥ वि० ॥
परब्रह्मरूप सर्वेश ध्यान । सोसुनिही कष्ट
महान । प्राप्त केलियास चुकेल जन्म । ज्या
श्रीहरी स्तवनें ॥ वि० ॥ ध्रुव नारदादि संत ।
स्तविति मनीं अखिल अनंत । मंगलप्रदाहि
होवो जनांत । विनायकार्चित सुमनें ॥ वि० ॥

सूत्रधार—(पुष्पें उडवून) असो, रसिक जनांनीं

रंजनीय असा भारती प्रयोग पाहण्याची ईच्छा वारंवार प्रदर्शित केल्यावरून व माझ्याही मनांत तसाच नूतन भारती प्रयोग करून रसिकजनांस रंजवावें; असें आल्यावरून मां अल्पमतीनें आजचा हा प्रसंग आणिला आहे. (नटी आली किंवा न आली हें पाहून) मला विचारून गेल्यास तिला बराच वेळ झाला. (पुन्हां पाहून साशंक)

दिंडी.

(राग—लीलां. ताल—दादरा.)

प्रिया माझी अद्याप कां न आली ॥

थोर चिंता मानसीं उद्ग्वीली ॥

कदां येइल सिद्धता करायासी ॥

रसिकजन हे उत्सूक प्रयोगासी ॥

कदाचित् मागल्या प्रसंगीं जशी रागांत होती, तशी तर आतां नसेलना ! (असें ह्मणून पाहतो तों ती दुसरे मार्गानें आनंदभरित मुद्रेनें येत आहे असें पाहून चकित) काय हा चमत्कार तरी ! सर्वच उलट ! पहातरी ! आजचा आनंद नि आनंद कसा दिसतो आहेहा ! (इतक्यांत नटी पद ह्मणत प्रवेश करून.)

नटी—(आनंदमनाशीच) !—

पद.

(चाल—मुजे गंगा नहाने जाना.)

खचीत विलासी वसंत ॥ अहा ! ख० ॥

रंगराग होत . सर्वत्र तरी ॥
 सर्व ऋतुंतचि हा पसंत ॥ ख० ॥
 नरनारी क्रीडति मोदें ॥
 करुनि स्मरभोग अनंत ॥ गवाई ख० ॥
 (सूत्रधाराम पाहून)—

दिंडी.

(राग—लीलां. ताल—दादरा.)

वरें झालें भेटलें पतीराया ॥
 मुदित वार्ता मज नये आंवराया ॥
 जाइ सरिता जशि सागरा मिळाय्या ॥
 तशी आलें मी त्वरित तव पदांया ॥

सूत्र०—(प्रेमानें आलिङ्गन) प्रिये तर इतकें आनंदोत्कर्षक काय आहे ?

न०—(उत्सुकतेनें) मी आपल्या वन्सांच्या इथून हें आतां आलें. तेथें वसुमतीच्या सासरींहून तिचा चुलत सासरा आला होता. त्यानें लाडकीस मुलगा झाल्याचें वर्तमान सांगितलें. तें ऐकून मला किनई जो अनिवार आनंद झाला तो सांगतां पुरवत नाहीं. तेंच सांगायला आलें.

सूत्र०—हांसून अं! वेडी, कुठची! त्यांत तें इतकें

रंजनीय असा भारती प्रयोग पाहण्याची ईच्छा वारंवार प्रदर्शित केल्यावरून व माझ्याही मनांत तसाच नूतन भारती प्रयोग करून रसिकजनांस रंजवावें; असें आल्यावरून मां अल्पमतीनें आजचा हा प्रसंग आणिला आहे. (नटी आली किंवा न आली हें पाहून) मला विचारून गेल्यास तिला बराच वेळ झाला. (पुन्हां पाहून साशंक)

दिंडी.

(राग—लीलां. ताल—दादरा.)

प्रिया माझी अद्याप कां न आली ॥

थोर चिंता मानसीं उद्ग्वीली ॥

कदां येइल सिद्धता करायासी ॥

रसिकजन हे उत्सूक प्रयोगासी ॥

कदाचित् मागल्या प्रसंगीं जशी रागांत होती, तशी तर आतां नसेलना ! (असें ह्मणून पाहतो तों ती दुसरे मार्गानें आनंदभरित मुद्रेनें येत आहे असें पाहून चकित) काय हा चमत्कार तरी ! सर्वच उलट ! पहातरी ! आजचा आनंद नि आनंद कसा दिसतो आहेहा ! (इतक्यांत नटी पद ह्मणत प्रवेश करून.)

नटी—(सानंदमनाशीच) !—

पद.

(चाल—मुजे गंगा नहाने जाना.)

खचीत विलासी वसंत ॥ अहा ! ख० ॥

रंगराग होत . सर्वत्र तरी ॥

सर्व ऋतुंतचि हा पसंत ॥ ख० ॥

नरनारी क्रीडति मोदें ॥

करुनि स्मरभोग अनंत ॥ गवाई ख० ॥

(सूत्रधारस पाहून)—

दिंडी.

(राग—लीलां. ताल—झदरा.)

वरें झालें भेटलें पतीराया ॥

मुदित वार्ता मज नये आंवराया ॥

जाइ सरिता जशि सागरा मिळाया ॥

तशी आलें मी त्वरित तव पदांया ॥

सूत्र०—(प्रेमानें आलिङ्गुन) प्रिये तर इतकें आनंदोत्कर्षक काय आहे ?

न०—(उत्सुकतेनें) मी आपल्या वन्सांच्या इथून हें आतां आलें. तेथें वसुमतीच्या सासरींहून तिचा चुलत सासरा आला होता. त्यानें लाडकीस मुलगा झाल्याचें वर्तमान सांगितलें. तें ऐकून मला किनई जो अनिवार आनंद झाला तो सांगतां पुरवत नाहीं. तेंच सांगायला आलें.

सूत्र०—हांसून अं! वेडी, कुठची! त्यांत तें इतकें

आनंद मानायला काय झालें ! झाला असेल मुलगा !
हेंच तें सुखत्व !

न०—(तोंड उतरून) माझा आपला जीव राहात
नाहीं सांगायला. ह्मणून मी आलें. (रागावून) जेव्हां
पहावें तेव्हां असेंच. वसुमतीच्या लग्नाच्यापूर्वी तरी
असेंच. आहेत दादा करितील ते. ज्यानां आपल्या
मुलिची सुवार्ताही ऐकण्यास फुरसत मिळत नाही. त्यानां
काय ! मुली असून नसून सारखी ! तर—

दिंडी.

(राग—कानडा ताल—दादरा.

हस्त जोडुनि मी प्रार्थिते तुझाला ॥

निंद्यमार्गी ह्या शीरतां कशाला ॥

चला वेगें गृहिं त्यजुनि व्यर्थ नादा ॥

नका होऊं हो पात्र लोकवादा ॥

सू०—(जवळ घेऊन) प्रिये, तूं जर अशी हिम्मत
खचवूं लागलीस तर रसिक जनांचीं मनें रंजन कशी
होणार ?

न०—(शांत) काय वाई तरी मेलें हें ! आपण
मेलें कितीही जरी राग केल्या तरी तो दोन मधुर शब्द
तोंडांतून बाहेर निघत तों पर्यंत. झालाच जिथच्या
तिथेंच शांत ! प्राणनाथ, बरें तर मग आज आपण इथें
काय करणार ?

सूत्र०—(उत्सुकतेनें) प्रिये—

पद.

(राग—खमाज. ताल—धुमाळी.)

रसिक जन अति प्रेमळभावे ॥ ईच्छिति
सांप्रत प्रयोग पहाया ॥ ध्रु० ॥ यास्तव
गे ह्यास निरिच्छ कराया ॥ साह्यकरी
मशीं तूं ह्या समय्या ॥ २० ॥

न०—प्राणनाथ, तर मग माझे गरिबीचे तें इतकें
काय साह्य असणार! बरें असो. पण आज आपण
कोणत्या नाटकाचा प्रयोग करणार?

सूत्र०—एक तर—

साकी-

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

भागवतीं जें मैत्रियमुनिनें ध्रुवचरित्र विदुरास ॥
कथिलें त्यांतिल करितों भागा देउनि नाट्य रूपास ॥
सुरस बहू पाहे ॥ कथानक मज गमताहे ॥ ध्रु० ॥
(थट्टेनें) आणि प्रिये अशा समयीं जर तुझे साह्य नसलें,
तर ह्या रंगस्थलीं तुजवांचून रंगदेवता कशी बरें येईल!
यायचीच नाही. (गालास हात लावून) कां खरें कीं
नाहीं!

न०—(किंचित हांसून) प्राणनाथ—

संगीत ध्रुवचरित्र.

पद.

(चाल—मागील खचीत विलासी.)

शिरसावंधतव आज्ञा ॥ शि० ॥

सजविते जाऊनि त्वरें तरी ॥

मत्प्रियकरा आपुल्या अज्ञां ॥ हो० ॥

रंजवू गाऊनि प्रभोचें ॥

गुणानुवादे ह्या सकलांसुज्ञां ॥ अहो प्रि० शि० ॥

सूत्र०—प्रिये चल तर लौकर. विलंब नको.

(असें ह्यणून सूत्रधार व नटी जातात.)

प्रवेश १ ला.

स्थल—आरामवागेतील मंदिर.

(सुनीति कोंचावर.)

सु०—(दुःखित) शिव शिव ! देवा !—

पद.

(राग—खमाज. ताल—त्रिवट.)

गतजन्मीं मी ह्या जगीं अनुचित ॥ काय निंद्य

पातक आचरिलें ॥ ध्रु० ॥ नकलें कीं त्वत्पु

जार्चनींहीं ॥ चित्त मम सर्वस्वी चुकलें

॥ ग० ॥ कीं काय कपटें पंक्ति प्रपंचा ॥

मजकडुनि गा ! प्रभु घडलें ॥ ग० ॥ ह्यणुनी
मज त्वां सर्व परीनें ॥ पति विरहें निराश्रित
केलें ॥ ग० ॥

(सुस्कारा टाकून) मजवरची प्रीति त्या मेलीवर बसून
मी अगदींच नकोशी व्हावीना ! (पुन्हां साशंक) बरें
कदाचित् त्यांच्यावर त्या कंवटाळणीनें जादूविदू तर कर-
विली नसेलना ! असें जर न ह्यणावें तर—

पद.

(राग—झिझोटी. ताल—त्रिवट.)

कधीं न व्हावी बुद्धि त्यांसी मजशीं का वोलण्या ॥
मृत अथवा सजीव किंवा नाहीं हें पाहण्या ॥
परि वाटे दुःख मोठें मजलाही सांगण्या ॥
कीं ध्रुववाळा पंच वर्षीं यावेना भेटण्या ॥
खचितच तिनें कांहीं तरी केलें असावें ! (गहिंवरून)
अहा ! देवा !—

अंजिनीगीत.

(राग—जोगी. ताल धुमाळी.)

मृत्यु जरी मज येई आतां ॥ असह्य परी हीं
विरह चिंता ॥ तरी सत्वरी करि प्राणांता ॥
विनंति हे क्षानी ॥

(शोकाकूल होते. इतक्यांत प्रेमळा नांवाची दाम्नी येते.)

पद.

(चाल—मागील खर्चीत विलासी.)

शिरसावंचतव आज्ञा ॥ शि० ॥

सजविते जाऊनि त्वरें तरी ॥

मत्प्रियकरा आपुल्या अज्ञां ॥ हो० ॥

रंजवू गाऊनि प्रभोचें ॥

गुणानुवादे ह्या सकलांसुज्ञां ॥ अहो प्रि० शि० ॥

सूत्र०—प्रिये चल तर लौकर. विलंब नको.

(असें ह्यणून सूत्रधार व नटी जातात.)

प्रवेश १ ला.

स्थल—आरामवागेतील मंदिर.

(सुनीति कोंचावर.)

सु०—(दुःखित) शिव शिव ! देवा !—

पद.

(राग—खमाज. ताल—त्रिवट.)

गतजन्मीं मी ह्या जर्गीं अनुचित ॥ काय निंद्य

पातक आचरिलें ॥ ध्रु० ॥ नकळें कीं त्वत्पु

जार्चनीहीं ॥ चित्त मम सर्वस्वी चुकलें

॥ ग० ॥ कीं काय कपटें पंक्ति प्रपंचा ॥

मजकडुनि गा ! प्रभु घडलें ॥ ग० ॥ ह्यणुनी
मज त्वां सर्व परीनें ॥ पति विरहें निराश्रित
केलें ॥ ग० ॥

(सुस्कारा टाकून) मजवरची प्रीति त्या मेलीवर बसून
मी अगदींच नकोशी व्हावीना ! (पुन्हां साशंक) बरें
कदाचित् त्यांच्यावर त्या कंवटाळणीनें जादूविदू तर कर-
विली नसेलना ! असें जर न ह्यणावें तर—

पद.

(राग—झिझोटी. ताल—त्रिवट.)

कधीं न व्हावी बुद्धि त्यांसी मजशीं का वोलण्या ॥
मृत अथवा सजीव किंवा नाहीं हें पाहण्या ॥
परि वाटे दुःख मोठें मजलाही सांगण्या ॥
कीं ध्रुववाळा पंच वर्षीं यावेना भेटण्या ॥
खचितच तिनें कांहीं तरी केलें असावें ! (गहिंवरून)
अहा ! देवा !—

अंजिनीगीत.

(राग—जोगी. ताल धुमाळी.)

मृत्यु जरी मज येई आतां ॥ असह्य परी हीं
विरह चिंता ॥ तरी सत्वरी करि प्राणांता ॥
विनांति हे मानी ॥

(शोकाकूल होते. इतक्यांत प्रेमळा नांवाची दासी येते.)

प्रेम०—(नम्रतेनें) ध्रुवमहाराज एकसारखे रडतात. कांहीं केल्या येत नाहीत.

सुनी०—कां येत नाही. जा त्यास खाऊ देते ह्मणून सांग.

प्रे०—बरें. (जाते व लागलीच ध्रुवास घेऊन येते.)

सु०—(जवळ घेऊन प्रेमानें) काय झालें लाडक्या. (असें ह्मणून गालाचें चुंबन घेते)

ध्रुव०—आई मला खाऊ देथेतना !

प्रे०—(सुनीतीस) पाहिलेंतना खाऊच्या नांवानें रडेंविडें कुठच्या कुणीकडे गेलें तें.

सु०—(पदरानें ध्रुवाचे डोळे पुसून) पोरजात अज्ञान त्याला कांहीं आहे का ! (प्रेमळेस) जाग. थोडासाच खाऊ घेऊन ये. (प्रेमळा जाऊं लागते तों ध्रुव.)

ध्रुव—(रडत) अं अं अं मी नाई घेनाल थोलाथाच मला पुत्कलहवा. (असें ह्मणून पदर धरतो.)

सु०—(पदर सावरून प्रेमळेस) बस्सं केलें बाई यानीं. जरा अम्मळ अधिक आण बरका. (प्रेमळा खाऊ आणून त्याच्या हातांत देते.)

ध्रु०—(तोंडांत जरासा घालून) आई खाऊ कताचा ग कलतात ?

सु० (कौतुकानें कुरवाळून) लबाड कुठचा. साख-
रेचा करतात.

धु०—(मिटकी मारून) आई अनिक गोल गोल ग
आहे !

सु०—(हांसत) अरे गोडच असायचा ! साखर
कडू का असती !

धु०—(खाऊ संपल्यावर) अं अं अं आई मला किनई
ह्या आपल्या थेदालच्या थोमदत्तानें उगीच “जा
लेकाच्या कालच्या इथून” असें ह्मणून मारलें. (असें
ह्मणून स्फुंदत स्फुंदत रडूं लागतो.)

सु०—(पोटाशीं धरून) नकोरडूं. त्याच्या आई
कडून मारवूं बरें त्याला आपण. (इतक्यांत आंतून स्त्र
पाकीण येऊन.)

स्वै०—(नम्रतेनें) जेवणाची सर्व तयारी आहे.

सु०—बरें आली. चला. (जातात).

प्रवेश २ रा.

स्थल—दरबार.

(सुबुद्धिप्रधान व इतर मंडळी.)

सुबु०—(लगवगीनें दुय्यम प्रधानास) विशालाक्ष द्या
तां कालची सर्व प्रकर्णे. झाला कीं नाहीं तयार ?

वि०—थोडीं राहिलीं आहेत.

सुबु०—(रागावून) आळशी ! तुह्मी करिता तरी काय येथें ? तुमची ही नेहमीची अशीच रड असते.

वि०—(कागद जमा करून) दुसऱ्या जरूरीच्या प्रकर्णामुळें तीं तशीच राहून गेलीं. देतो आतां.

सु०—देता काय नी नाही काय ! झकूमारीत गेली तीं दुसरीं जरूरीची प्रकर्णे. पहिल्यानें हीं तयार करायची होतीत. या विषयीं मी आपणांस वारंवार सुचविलें. तुमच्या सारख्या....मुळें आह्माला खालीं पहावें लागतें.

वि०—(संतापून) तोंड संभाळा. प्रकर्णे तयार झालीं नाहीत असें सरकारास बेलशक सांगा. माझी व आपली योग्यता सारखीच आहे. समजलांत. मी नोकरीची मुळीच पर्वा धरित नाहीं.

सु०—तर सोडा नोकरी.

वि०—सोडूं हवी तेव्हां. (इतक्यांत उत्तानपाद राजाची स्वारी येते. सर्व उठतात. व विशालाक्ष राजीनामा लिहून तयार असलेलीं प्रकर्णे घेऊन उठतो.)

सु०—(हात पुढें करून) द्या झाली असली तर.

वि०—(नाकारून) देत नाहीं. (राजा जवळ जाऊन प्रकर्णे पुढें करितो) हीं प्रकर्णे आणि हा घ्या

माझा राजीनामा. (देतो) कामासंबंधी वारंवार सुबुद्धिचें माझे बोलणें चालणें होऊन आपल्यापुढें यावें ह्यांत अर्थ नाही.

उ०—(सुबुद्धिस) तुम्ही तुमचे काम घेऊन येत जा. व हे (विशालाक्ष) ह्यांचे घेऊन येत जातील. समजलांत.

सु०—(कानावर हात देऊन) सरकार आतां बरिक्त प्रकर्णास वेळ उशीर लागला तर त्याचा जबाबदार मीं नाहीं.

उ०—आतां पासून ज्याचा तो आपल्या कामाचा जबाबदार आहेच. हाच ठराव अमलांत आणिला आहे. (विशालाक्षास) हा तुमचा राजीनामा नामंजुर आहे. (परत देतो.)

वि०—(घेऊन जागेवर जाऊन बसतो.)

उ०—(सुबुद्धिस) हीं सर्व प्रकर्णे लौकर रवाना करा. (जातो. व लागलाच विशालाक्षही जातो.)

सु०—(न्यायाधीशास) पाहिलेंतना किती बेपर्वाइपणा. सरकार काय पाहिले पाहिजेत ! अहो तेंच कशाला ज्यांनीं

दिंडी.

(राग—कानडा. ताल—दादरा.)

कनिष्ठेचे ऐकुनी जेष्ठ कांता ॥

आत्मजासह टाकिली दुरी आतां ॥

ती काल पर्वाची सुरुची स्त्री झाल्यापासून असें केलें आहे. विचारी

झुहनि झुहनी जी करी नित्य चिंता ॥

“सुटो ह्यांतुनि मी देव करो अंता” ॥ १२ ॥

अशी त्रासून गेली आहे. तिचा मुलगा तरी किती सुलक्षणी आहे ह्मणून सांगू. खचितच तो त्याच्या त्या सर्व चिन्हां वरून पुण्यशील, ईश्वरभक्तपरायण असा निपजेल.

न्या०—(मानहालवून) खरोखर तो आहेच तसा. त्याच्या इतकें उत्तमाच्या अंगीं कांहीं गुण दिसत नाहीं.

सु०—छी: तो तर त्याच्या पासंगासही पुरणार नाहीं. असो. फारवेळ झाला. चला (जातात)

प्रवेश ३ रा.

स्थल—सुनीतीचें मंदिर.

(सुनीति इकडे तिकडे पाहून.)

सु०—(प्रेमळेस) ध्रुव गेला तरी कुठे! एकदां मार खाऊन आला. तरी आपलें फिरून जेवण झालें नाहीं तोंच मारली धांव खेळायला. (इतक्यांत ध्रुव येतो त्यास किंचित् रागानें) गेला होतास तरी कुठे? (इतक्यांत ध्रुव येऊन.)

ध्रु०—(घाबरत) आई कुत्तें नव्हतों ग गेलों.
(खिशांतील खाऊ काढून सुनीतीस दाखवितो) नाहीं
द्यायचा तुला मी अं.

सु०—(जवळ घेऊन) वेज्या नको मला. पर हा
दिला कुणी.

ध्रु० (बोट करून) ते आपले थुबुद्धिकाका त्यांहीं
दिला. (लडिवाळपणानें) नी कायग आई आपले बाबा
त्या लाजवाल्यांतच लाहतात न ! इच्छे कां बलें ते येत नाहीत !

सु०—(गहिवरून)

पद.

(राग—पिलू. ताल—दादरा.)

दुःख दुर्णे वा होईल मजशीं ॥

कथितां दुर्देवी भाग्या तुजशीं ॥ ध्रु० ॥

निर्दय तव ती सापत्नमाता ॥

चिडबुनी मम प्रियकर कांता ॥ दु० ॥

टाकिलें दूर इथें आपणांसी ॥

ऐकुनी मनिं तूं दुःखित होशी ॥ दु० ॥

माझ्या लाडक्या तूं ती गोष्टच काढूं नको. त्यापासून
उलट मला व तुला दुःख मात्र होईल.

ध्रु०—(आग्रहानें) आई नाहीं बथ मला लाजवाल्यांतच
वेऊन चल. मला अनिक कांहीं थांगू नको.

सु०—(चुंबन घेऊन)

पद.

(राग—जिल्हा. ताल—त्रिवट.)

धरीनच आग्रह मनीं ॥ जावया तरी ॥

पाहुनी तुजला ती होऊनि रूष्ट ॥

लावील रडत तिथोंनीं ॥ जा० ॥ १४ ॥

ध्रु०—नाहीं तल घेऊन मला.

सु०—(आग्रह पाहून मनांत) असो. आज बरेच दिवस झाले, त्यांच्या पायांचे दर्शनहि वडलें नाहीं. त्यांचे मन जरी मजवरचें उडलें आहे, तरी मेलें माझें मन त्यांना पाहिल्यावांचून राहतच नाहीं. (उघड प्रेमळेस) जा ग पाहून ये तिथें. एकटीच स्वारी आहेशी. (प्रेमळा जाते व लागलीच पाहून येते)

प्रे०—सरकार एकटेच उत्तमास घेऊन वसले आहेत.

सु०—असो. चल (जातात)

प्रवेश ४ था.

स्थल—राजवाडा.

(उत्तानपादराजा उत्तमास मांडीवर घेऊन)

उत्ता०—(आनंदित मुद्रेनें) अहा!—

पद.

(राग—सोनी. ताल—त्रिवट.)

सुखद दीन मज अती ॥ हे असे ॥ ध्रु० ॥
दाविले त्वां पुत्र असा देउनी ॥
मानुं उपकार किती ॥ हे० ॥

धन्य तुझी देवा !

(इतक्यांत ध्रुवासह सुनीति नकळत येऊन ध्रुवास)
सुनी०—(बोट करून)—

अंजिनीगीत.

(राग—झिझोटी. ताल—धमाळी.)

सार्वभौम ही जो ह्या महींत ॥ तोचि असे वा
त्वत हा तात ॥ भेटुनि येई गृहीं त्वरित ॥
क्षण नको राहूं ॥ १ ॥

कारण त्या चांडाळणीनें जर पाहिलें तर उगीच मारिल
मात्र. लवकरच ये बरका. पहिल्यानें पाया पड.
(असें सांगून सुनीति जाते. व ध्रुव राजाजवळ जाऊन)

ध्रु०—बाबा आपला हा ध्रुव (प्रणाम करितो.)

उत्ता०—(कांहींच बोलत नाहीं)

ध्रु०—(असें पाहून राजास)—

साकी-

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

नाता मदला ईत्था होती कीं ह्या तव भेती ती ॥

ईशकृपे ती सफल दहाली अनिक न कांहीं याती ॥

यास्तव नृपवल्या ॥ बोल दला मधीं आल्या ॥ध्रु०॥

(असें ह्मणतांच राजा त्याकडे पाहूं लागतो. त्यावरून ध्रुवास उत्तमासारखेंच मला मांडीवर घेईल असें वाटून किंचित् आनंदहि झाला. इतक्यांत सुरुची येते व ध्रुवास पाहून)

सुह०—(रागानें) कारव्या ! तूं अन्य स्त्रीगर्भापासून जन्मला आहेस. आणि स्वशरिराची योग्यता न जाणतां दुर्लभ अशा अर्थप्राप्ती करितां व्यर्थ मात्र इच्छा करितोस. तर येथून जा, आणि माझ्या उदरीं येण्यास्तव श्रीहरिस भजून मर; ह्मणजे तुला इच्छित स्थान मिळेल. समजलास ! (हें ऐकून ध्रुव फारच निराश होतो, आणि रडें आल्यासारखें करून आपल्या आईकडे निघून जातो.) काय मेला ! माझ्या लाडक्याची बरोबरी करणार ! (नंतर राजास विनोदानें) पुरे आतां त्याचें ते लाड. किती तरी कराल !

उत्ता०—(बऱ्याच घटका दिवस आला आहे असें पाहून) प्रिये घे ह्याला. (उत्तमास तिच्या जवळ जाण्यास सांगून) दरबारांत जायचें आहे. (असें ह्मणून जातो)

उत्ता०—आई तल लवकल मला भुक लागली.

सु०—चल. (जातात)

प्रवेश ५ वा.

स्थल—सुनीतीचें मंदिर.

सुनी०—(आनंदित) किती बरें मी धन्य ह्मणायची.
अहा ! काय तें सत्पुरुष दर्शन ! (इतक्यांत श्वासोच्छ्वास
टाकित आलेल्या ध्रुवास अंकावर घेऊन)—

पद.

(राग—हमीर. ताल—त्रिवट.)

कां रूदन करिशी ॥ वत्सा ॥ ध्रु० ॥

कंपिताधरोष्ट हें वदन ॥

नकरी सांग दुःख मजशीं ॥ व० ॥

काय झालें रडायला. (इतक्यांत प्रेमळा येऊन)

प्रे०—(सुनीतीस ध्रुवाकडे बोट दाखवून) हे कां
रडतात तें सारें मी सांगतें. ऐका.—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

लालन करितां सुरुची तनया अंकीं घेउनि रायें ॥

तद्वत व्हाया वधुनी ह्यांच्या स्वमनींही इच्छा ये ॥

सन्निध जरि जाती ॥ परि बुद्धि न होइ त्यांती ॥ ध्रु० ॥

मी जेव्हां तुमच्या मागूनच कांहीं कामा करितां तेथें गेलें
होतें; तेव्हां हें माझ्या दृष्टीस पडलें. (वाईट वाटून) आणि—

पद.

(राग—कार्लिंगडा. ताल—दादरा.)

“ इच्छिंसी हें स्थान जरी ॥ स्वमनिं तूं मुला
॥ ध्रु० ॥ योगयागें स्तबुनि प्रभु मद्गर्भिं चांगला ॥
जन्म घेशि तरी प्राप्त तें तुला ” ॥ इ० ॥

अशी ती चांडाळीण नागीणी सारखी पुढें सरसावून
हणाली.

सुनी०—(सुरुचीस उद्देशून)—

पद.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

तुझी गे जिन्हा जळोती ॥ केवि असें वदसी ॥
ध्रु० ॥ एकुलता एक माझा बाळ ॥ मारिशी
तें दुःख न अळुमाळ ॥ निंद्य तव वाक्वाण-
जाळ ॥ न साहवतची मजशी ॥ तु० ॥

(असें हणून शोकाकूल होते)

प्रे०—(वावरून)—

पद.

(राग—धनाश्री. ताल—धुमाळी.)

बहुत अहा ! ह्या कालीं ॥ दुःखें व्यथितचि ही
झाली ॥ ध्रु० ॥ जैशी मिळत कोमल वेली ॥
अवचित दावानल वेळीं ॥ तैशी अजि ही

स्थिति घडली ॥ मन्मती गुंगानि कशी गेली ॥

व्यर्थ तरी वृत्ता बदली ॥ दुःखें० ॥

सुनी०—(फार दुःख झाल्यामुळें भान न राहून
दीर्घश्वासोच्छ्वास टाकीत)—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

हतभाग्या मी ह्यणुनी तुजला उदरीं ग्रहणाचि केलें ॥
कौतुक करुनी वाढविलें म्यां निंद्य तरी का झालें! ॥
सेवा घ्यायाला ॥ दासि परिसही नृपाला ॥ ध्रु० ॥
(ध्रुवास) बाबा तेव्हां राजानें मला आपली भार्या ह्यणणें हें
दूरच आहे; ह्यांत सुरुचीचा तिळमात्र अपराध नाही!
ती जें ह्यणाली तें सत्यच आहे ! तस्मात—

पद.

(राग—खमाज. ताल—पंजाबी ठेका.)

वांच्छिसि तूं जरि राज्यपदासी ॥

उत्तमा ऐसें निशिदिनी मानसीं ॥ ध्रु० ॥

निर्मत्सरें तरी अधोक्षजासी ॥

त्वरित हो सिद्ध आराधण्यासी ॥ वां० ॥

आणि वा त्याच्याच योगानें तुझा पितामह सार्वभौम सुख
मिळवून प्रभु पदास गेला.

ध्रु०—(उत्कंठेनें)—

पद.

(राग—कार्लिंगडा. ताल—इदरा.)

“ इच्छिंसी हें स्थान जरी ॥ स्वमनिं तूं मुला
॥ध्रु०॥ योगयागें स्तबुनि प्रभु मद्गर्भि चांगला ॥
जन्म घेशि तरी प्राप्त तें तुला ” ॥ इ० ॥

अशी ती चांडाळीण नागीणी सारखी पुढें सरसावून
हणगाली.

सुनी०—(सुरुचीस उद्देशून)—

पद.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

तुझी गे जिन्हा जळोती ॥ केवि असें वदसी ॥
ध्रु० ॥ एकुलता एक माझा बाळ ॥ मारिशी
तें दुःख न अळुमाळ ॥ निंद्य तव वाक्वाण-
जाळ ॥ न साहवतची मजशी ॥ तु० ॥

(असें हणून शोकाकूल होते)

प्रे०—(घाबरून)—

पद.

(राग—धनाश्री. ताल—धुमाळी.)

बहुत अहा ! ह्या कार्ळीं ॥ दुःखें व्यथितचि ही
झाली ॥ ध्रु० ॥ जैशी मिळत कोमल वेली ॥
अवचित दावानल वेळीं ॥ तैशी अजि ही

स्थिति घडली ॥ मन्मती गुंगानि कशी गेली ॥

व्यर्थ तरी वृत्ता बदली ॥ दुःखें० ॥

सुनी०—(फार दुःख झाल्यामुळें भान न राहून
दीर्घश्वासोच्छ्वास टाकीत)—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

हतभाग्या मी ह्यणुनी तुजला उदरीं ग्रहणाचि केलें ॥

कौतुक करुनी वाढविलें म्यां निघ तरी का झालें! ॥

सेवा घ्यायाला ॥ दासि परिसही नृपाला ॥ ध्रु० ॥

(ध्रुवास) बाबा तेव्हां राजानें मला आपली भार्या ह्यणणें हें

दूरच आहे; ह्यांत सुरुचीचा तिळमात्र अपराध नाही!

ती जें ह्यणाली तें सत्यच आहे ! तस्मात—

पद.

(राग—खमाज. ताल—पंजाबी ठेका.)

वांछिसि तूं जरि राज्यपदासी ॥

उत्तमा ऐसें निशिदिनी मानसीं ॥ ध्रु० ॥

निर्मत्सरें तरी अधोक्षजासी ॥

त्वरित हो सिद्ध आराधण्यासी ॥ वां० ॥

आणि वा त्याच्याच योगानें तुझा पितामह सार्वभौम सुख
मिळवून प्रभु पदास गेला.

ध्रु०—(उत्कंठेनें)—

पद.

(चाल—मज कळत नाही.)

देव कसा असतो ॥ जननी ॥ ध्रु० ॥

वसत कवण्या ठाईच सांगे ॥

त्वारित मज ईश्वर तो ॥ ज० ॥

सु०—

पद'

(चाल—नजर आली.)

सर्वाभुतीं वा व्यापक ध्यान ॥

ध्यान नाही ह्मणावें तरि जाण ॥ ध्रु० ॥

जग हें त्या जगजीवनाविण मुळींच नोहे ॥

सच्चिदानंदरूप तें सन्निध आहे ॥

नित्य मनीं आण ॥ स० ॥

(असें ह्मणून सच्चिदानंद रूपां तल्लीन होऊन मुर्च्छित पडते व ध्रुव जाण्यास निघतो.)

ध्रु०—(मनाची वृत्ति बदलून प्रेमळेस)—

पद.

(चाल—आग्रह हो जरी ऐसा.)

देव पाहिन मीगे ॥ जरी वसे वनीगे ॥ ध्रु० ॥

चरण धरुनि ॥ शरण रिघुनि ॥ देह अर्पिन मे ॥ दे० ॥

(असें ह्मणून जाऊं लागतो तों प्रेमळा त्यास धरून)

प्रे०—(तोंडावरून हात फिरविते) वेड्या सारखें कां

बरें हैं असें करितां ! (सुनीतीकडे बोट दाखवून)
तुह्मावांचून ह्या कशा बरें राहतील ! तुह्माला देव कसा
बरें दिसेल ! भलतेच नाहीतें !

ध्रु०—

पद.

(राग—काफी. ताल—दीपचंदी)

प्रेमळे सोड मला ॥ पाहण्या जाऊं दे प्रभुला ॥ ध्रु० ॥

जनक जननी तोचि असे मज ॥

नराहि मी ह्या स्थला ॥ प्रे० ॥

(प्रेमळा सुनीतीस उठविते. परंतु ती सावध होत नाही व
ध्रुव ईश्वरीध्यासानें सद्गदित होऊन.)

पद.

(चाल—मागील—देव पाहिन मी गे.)

देवा भेटे मजला ॥ प्रभुराया ॥ ध्रु० ॥ पतित

वधुनि ॥ दयार्द्र होऊनि ॥ दाखवि पदाब्जाला ॥ दे० ॥

(असें ह्मणून जाऊं लागतो. प्रेमळा मार्गें जाते. परंतु
तो एकटाच निघून जातो. व पडदा पडतो.)

अंक १ ला समाप्त.

पद.

(चाल—मज कळत नाही.)

देव कसा असतो ॥ जननी ॥ ध्रु० ॥

वसत कवण्या ठाईच सांगे ॥

त्वारित मज ईश्वर तो ॥ ज० ॥

सु०—

पद

(चाल—नजर शाली.)

सर्वाभुतीं वा व्यापक ध्यान ॥

ध्यान नाही ह्मणावें तरि जाण ॥ ध्रु० ॥

जग हें त्या जगजीवनाविण मुळींच नोहे ॥

सच्चिदानंदरूप तें सन्निध आहे ॥

नित्य मनीं आण ॥ स० ॥

(असें ह्मणून सच्चिदानंद रुपीं तल्लीन होऊन मुर्च्छित पडते व ध्रुव जाण्यास निघतो.)

ध्रु०—(मनाची वृत्ति बदलून प्रेमळेस)—

पद.

(चाल—आग्रह हो जरी ऐसा.)

देव पाहिन मीगे ॥ जरी वसे वनीगे ॥ ध्रु० ॥

चरण धरुनि ॥ शरण रिघुनि ॥ देह अर्पिन गे ॥ दे० ॥

(असें ह्मणून जाऊं लागतो तों प्रेमळा त्यास धरून)

प्रे०—(तोंडावरून हात फिरविते) वेड्या सारखें कां

बरें हैं असें करितां ! (सुनीतीकडे बोट दाखवून)
तुह्मावांचून ह्या कशा बरें राहतील ! तुह्माला देव कसा
बरें दिसेल ! भलतेच नाहीतें !

ध्रु०—

पद.

(राग—काफी. ताल—दीपचंदी)

प्रेमळे सोड मला ॥ पाहण्या जाऊं दे प्रभुला ॥ ध्रु० ॥

जनक जननी तोचि असे मज ॥

नराहि मी ह्या स्थला ॥ प्रे० ॥

(प्रेमळा सुनीतीस उठविते. परंतु ती सावध होत नाही व
ध्रुव ईश्वरीध्यासानें सद्गदित होऊन.)

पद.

(चाल—मागील—देव पाहिन मी गे.)

देवा भेटे मजला ॥ प्रभुराया ॥ ध्रु० ॥ पतित

वधुनि ॥ दयार्द्र होऊनि ॥ दाखवि पदाब्जाला ॥ दे० ॥

(असें ह्मणून जाऊं लागतो. प्रेमळा मार्गें जाते. परंतु
तो एकटाच निघून जातो. व पडदा पडतो.)

अंक १ ला समाप्त.

अंक २ रा.

—०—

प्र० १ ला.

स्थल—कानन.

(नारद ईश्वर भजन करित.)

ना०—(प्रभुची धन्यता मानून)—

पद.

(चाल—जोगीमोरे रामा कहां गयोरे.)

सनातन प्रभु कवणा न दिसे ॥क०॥ स० ॥

॥ ध्रु० ॥ संतत सन्निध अंतर्यामीं ॥ वसुनि

कर्म शुभाशुभ पाहतसे ॥ स० ॥

(रचना पाहून आश्चर्य भरित) अहाहा !

पद.

(चाल—बस मोरे आखनमो नंदलाला.)

जगदीशा गहन ही तव लीला ॥ ध्रु०॥

वृक्ष, लता, पशु, पक्षी मनुजादी ॥

निर्मिशि ह्या जगताला ॥ ज० ॥

आणि—(असें ह्मणून पदाचा शेवट करितात)

तव आज्ञेविण दलहि न गळत ॥

इतुकीं सत्ता दयाला ॥ ज० ॥

(इतक्यांत ऐकलेंसें करून) अं !—

पद.

(राग—काफी ताल—दीपचंदी.)

(चाल—हमारेको खेले ऐसी होरी.)

कोठुनी मंजुल शब्द तरी ॥ येती अवचित ह्या
अवसरों ॥ ध्रु० ॥ (ध्रुवाकडे लक्ष जातांच जाणून)
सर्वोत्तम जो चराचरि व्यापक ॥ अखिल
अगम्य निगमींही ॥ प्रांजलभावे बालक
प्रेमें ॥ इच्छित तो गिरीधारी ॥ मं० ॥

(तोंच ध्रुव प्रवेश करून)

ध्रु०—(करुणस्वराने)—

पद. (मागील)

देवा भेटे मजला ॥ प्रभुराया ॥ ध्रु० ॥

(ह्मणून नारदास दीनवाणीने) स्वामिन् आपण कोण ?

ना०—वत्सा मला नारद ह्मणतात. माझे त्रैलो-
क्यांत गमन असते.

ध्रु०—तर मग मला आपण देव दाखवाल का ?

ना०—(अंतर्हामी सर्व वृत्त जाणून) बालका—

पद.

(राग—काफी. ताल—दीपचंदी.)

चाल—बावरी बनाई.

बालपणीं नसावा ॥ हृदयीं मान अपमान

गोवा ॥ध्रु०॥ बालक्रीडन नित्य करोनी ॥

पित्यावरी न क्रोध करावा ॥ बा० ॥

समजलास.

ध्रु०—(चकित) आपण माझे सर्व हृदय जाणले !
ह्या वरून आपण खचीतच देव अहांत. (असें ह्मणून
साष्टांग नमस्कार घालतो.)

ना०—(उचलून) मुला आपण असा हृदय धरून
नये. आणि खरोखर मी देव नव्हे. मुनी आहे.

ध्रु०—(नम्रतेने) योगेश्वर संपन्नमुने ! सुखदुःखांनीं
व्यथित झालेल्यास आपण जो हा उपशमोपाय दर्शविलात
तो मजसारख्या क्षत्रियास अशक्य आहे. कारण माझे
अंतःकरण सुरुचीच्या दुर्वाक्य बाणांनीं अगदीं विदारण
होऊन गेले आहे. त्यांत तुमचें बोधपर अमृतमय वाक्य
मुळींच स्थीर होणें नाहीं.

ना०—(मनेनिग्रह पाहून प्रेमानें ध्रुवाच्या मस्तका-
वर हात ठेऊन)—

पद (चाल—किनवहिरेनें)

(राग—पिलू, ताल—दीपचंदी.)

स्वराज्य तडागीं वियोगित हंसा ॥ रेरे आदि-
राज वंशावतंसा ॥ ध्रु० ॥ ब्रह्मरंध्रि जो ब्रह्म
सनातन ॥ मानसीं संतत पूजन कल्पून ॥स्व०॥

मात्रेज्ञेवत त्यजुनिही छद्मा ॥ अंतरीं ध्याइ
ईश पादपद्मा ॥ स्व० ॥ तरीच अवश्य हवी
अहिंसा ॥ अंगीकारि वा उत्तरमिमांसा ॥ स्व० ॥

(नंतर कानांत मंत्र सांगून)—

पद.

(राग—मालकंस. ताल—त्रिवट.)

वाळा जाइ मधुवनीं ॥ यमुनेतटीं मधुवनीं ॥ ध्रु० ॥
त्रिकाल स्नान करुनी उदकीं ॥ दर्भा-
सनीं स्थीर असोनी ॥ य० ॥ त्रिप्रकारक
प्राणायामें ॥ चांचल्य दोष दूर करोनी ॥ य० ॥
राहुनी जप मंत्र द्वादशाक्षरी ॥ आणुनि ईश
ध्यानीं ॥ यमुने० ॥

असा एक—निष्ट मनें करून राधारमणास शरण गेल्यानें
लौकरच तुझे सर्व मनोरथ परिपूर्ण होतील.

ध्रु०—(लवून विनयपूर्वक हात जोडतो)

ना०—

पद. (मागील)

सनातन प्रभु कवणां न दिसे ॥ क० ॥ ध्रु० ॥

(ह्मणून निघून जातात)

ध्रु०—(सानंद)—

गोवा ॥ध्रु०॥ बालक्रीडन नित्य करोनी ॥

पित्यावरी न क्रोध करावा ॥ बा० ॥

समजलास.

ध्रु०—(चकित) आपण माझे सर्व हृदय जाणले !
ह्या वरून आपण खचीतच देव अहांत. (असें ह्मणून
साष्टांग नमस्कार घालतो.)

ना०—(उचलून) मुला आपण असा हृदय धरून
नये. आणि खरोखर मी देव नव्हे. मुनी आहे.

ध्रु०—(नम्रतेने) योगेश्वर संपन्नमुने ! सुखदुःखांनीं
व्यथित झालेल्यास आपण जो हा उपशमोपाय दर्शविलात
तो मजसारख्या क्षत्रियास अशक्य आहे. कारण माझे
अंतःकरण सुरुचीच्या दुर्वाक्य वाणांनीं अगदीं विदारण
होऊन गेले आहे. त्यांत तुमचें बोधपर अमृतमय वाक्य
मुळींच स्थीर होणें नाहीं.

ना०—(मनेनिग्रह पाहून प्रेमानें ध्रुवाच्या मस्तका-
वर हात ठेऊन)—

पद (चाल—किनबहिरेनें)

(राग—पिलू, ताल—दीपचंदी.)

स्वराज्य तडागीं वियोगित हंसा ॥ रेरे आदि-
राज वंशावतंसा ॥ ध्रु० ॥ ब्रह्मरंध्रि जो ब्रह्म
सनातन ॥ मानसीं संतत पूजन कल्पून ॥स्व०॥

मात्रेज्ञेवत त्यजुनिही छद्मा ॥ अंतरीं ध्याइ
ईश पादपद्मा ॥ स्व० ॥ तरीच अवश्य हवी
अहिंसा ॥ अंगीकारि वा उत्तरमिमांसा ॥ स्व० ॥
(नंतर कानांत मंत्र सांगून)—

पद.

(राग—मालकंस. ताल—त्रिवट.)

वाळा जाइ मधुवनीं ॥ यमुनेतटीं मधुवनीं ॥ ध्रु० ॥
त्रिकाल स्नान करुनी उदकीं ॥ दर्भा-
सनीं स्थीर असोनी ॥ य० ॥ त्रिप्रकारक
प्राणायामें ॥ चांचल्य दोष दूर करोनी ॥ य० ॥
राहुनी जप मंत्र द्वादशाक्षरी ॥ आणुनि ईश
ध्यानीं ॥ यमुने० ॥

असा एक—निष्ट मनै करून राधारमणास शरण गेल्यानें
लौकरच तुझे सर्व मनोरथ परिपूर्ण होतील.

ध्रु०—(लवून विनयपूर्वक हात जोडतो)

ना०—

पद. (मागील)

सनातन प्रभु कवणा न दिसे ॥ क० ॥ ध्रु० ॥
(ह्मणून निघून जातात)

ध्रु०—(सानंद)—

दुःखद होई सकल हें मजला ॥

विरहित मत्ध्रुव सेना ॥ ध्रु० ॥

(इतक्यांत सुरुची येऊन रागानें)

सुरु०—काय मेलें सारावेळ. गेला असेल कुठे
“ नावडतीचें गोड नि आवडतीचें कडू ” असें आतांशा
मनांत फार वागूं लागलें आहे.

उत्ता०—(तिरस्कार पूर्वक)—

अंजिनीगीत.

(राग—झिझोटी. ताल—धुमाळी.)

खडतर तव हे शब्द मच्चित्ता ॥ गमति खरोखर

कांणीं पडतां ॥ जाई दुष्टे येथुनी आतां

उभी नको राहूं ॥ १ ॥

सुरु०—(संतापून) मीही कुठें खुशी आहे उभी
राहयाला ! बसा घेऊन तिला. (असें ह्मणून पुटपुटत
निघुन जाते)

उत्ता०—(गर्हिवरून)—

पद.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

प्रियवत्सा ध्रुवसेना ॥ गेलास का रुसुनी ! ॥ ध्रु० ॥

वाटे न अंकीं घेतलें काय ॥ ह्मणुनि अनुतापें

जाशी काय ॥ होई दुःख तरि मजशीं हाय ! ॥

करूं मी काय वांचोनी ॥ प्रि० ॥

साकी.

(राग-जोगी. ताल-धुमाळी.)

मुनी कथीत मधुवनीं आतां नोकलतां झणिं जावें ॥
स्वेच्छेनें तप आचरुनीयां श्रीश पदातें ध्यावें ॥
शरण देवराया ॥ रिघुनि अर्पिन ही काया ॥ ध्रु० ॥

(जातो)

प्र० २ रा.

स्थल—राजवाडा

(पश्चात्तापझालेला उत्तानपाद राजा.)

उत्ता०—(मनाशीच)—

पद.

सत्य मीं केवल अधम जगीं ॥ स० ॥ ध्रु० ॥
निरापराधी आत्मजासह ती ॥ कांता केली
विरही उगी ॥ स० ॥

मजसारखा ह्या त्रैलोक्यांत एकही मूर्ख नसेल ! त्या
(सुरुचीचे) दुष्टेच्या नादीं लागल्यामुळे सर्वत्र दुर्लौकिक
मात्र होऊन पुत्र वियोग झाला ! (ऐश्वर्य मनांत आणून
खिन्न होतो.)

पद.

(चाल सदर.)

सुख न वाटे मन्मना ॥ अहारे० ॥ ध्रु० ॥

हाय हाय ! ध्रुवसेना !—

पद.

(राग—कालिंगडा. ताल—त्रिवट.)

कसैं दावूं मुख तरी ॥ वत्सा ! ॥ ध्रु० ॥ तव
जननीला दुःखद हें रे ॥ घातकी आजवरी ! ॥ व० ॥

सर्वस्वी मींच दुष्ट ! (इतक्यांत—पद (मागील)

सनातन प्रभु कवणा न दिसे ॥ ध्रु० ॥

ह्मणत नारदमुनी येतात असैं पाहून उभा राहतो. नंतर
सत्कार पूर्वक) यावें मुनीश्रेष्ठ. (असैं ह्मणून योग्यासना-
वर बसवितो. व जवळ असलेलें पूजेचें साहित्य घेऊन
पूजा केल्यावर मनांत पश्चात्ताप पावून फारच शर्मिष्ट
होतो त्यास)

ना०—(मनोवृत्ति जाणून)—

पद.

चाल—तो योगी विषय विरागी.

(राग—शंकराभरण. ताल—दीपचंदी.)

रे भूपा । त्यजि अनुतापा । सावध हो वापा
स्त्री धन सुत आदिपापा । सकलातें करि गा!
लोपा । भक्तवत्सल प्रभु त्या रक्षित करुनि
अनुकंपा ॥ रे० ॥

हीं सर्व सुखें यच्चयावत् तुच्छ मानिलीं पाहिजेत.

उत्ता०—(चिंताग्रस्त) मुनीवर्य ध्रुव एकटा कोठें हो
राहील !

ना०—अरे—

पद.

राग—भीमपलासी. ताल धुमाळी.

चिंताग्रस्त होउनी तूं देहीं । जालुनि घेशि कां
काया ही ॥ ध्रु० ॥ भक्तपालक जो जगदीश
भक्तां रक्षी रात्रंदिवस । जैसा संकटीं
प्रल्हादास । तैसा तो तव आत्मजास । येईल
लौकर नृषा पाही ॥ जा० ॥

आतां तूं त्या साध्वी सुनीतीस अनादर न करितां जगांत
योग्य दिसेल अशा रीतीनें प्रेमपूर्वक वागवित जा.

उ०—(नम्रतेनें हात जोडून) आज्ञा.

ना०—शुभअसो. पद (मागील)

सनातन प्रभु कवणा न दिसे ॥ध्रु० ॥

(ह्मणत निघुन जातो)

(जातात.)

प्रवेश ३ रा.

स्थल—राजमंदिर.

(सुनीति कोंचावर)

सुनी०—(आनंदित) देवा ! आतां मजवर किती

तरी प्रीति करायची होते ! (इतक्यांत ध्रुवाचें स्मरण होतांच त्यास उद्देशून गार्हिवरानें)—

पद.

(राग—बिहाग. ताल—त्रिवट.)

रक्षील कोण वनीं ॥ तुजरे र० ॥ ध्रु० ॥

हिच अर्हिनशि संतत तनया । तळमळ

ह्या मन्मनीं ॥ तु० ॥ तव स्नेहें कंठियलें

मी । । दीन दुःखिं वसुनी ॥ तु० ॥ मधुर

बोल जाउनि प्रौढ वाणी । नवल

होत स्मरुनी ॥ तु० ॥ गेलास का अनु-

तापुनि मला । त्यजुनि एकटी सदनीं ॥ तु० ॥

लाडक्या तुला अनुताप होऊन लागलेंच तुझे बोल बोल प्रौढरे कसे झाले ! ग्रहदशेच्या समयीं तुझ्यावरच दिवस कंठित होतें ! आतां जरी मजवर प्राणां पलिकडे ममता करायचें होतें तरी—

पद

(राग—आनंदभैरवी. ताल—त्रिवट)

अहा ! जाळी मना तव विरह किती ॥ ध्रु० ॥

व्याघ्रादि वनपशु वनांत वसती । त्वत्कोमल

पदीं कंठक रुतती । मम चित्तीं निपजे हें दुःख

अती ॥ चाल ॥ असें नित्य तरी ! । हृदयिं

भय सुरी !! । घाय करिरे !!! ॥ अ० ॥

(शोकाकूल होऊन) चिमण्या ! जरा अम्मळ उन्हांत गेलास कीं तुझे तोंड कसें लागलेंच गोरेमोरे होत असें ! नी आतां ! (असें ह्मणून कंठ दाटतो इतक्यांत हेमकला नांवाची तिची नणंद येते) या वन्सं ! (बसविते)

हेम०—(सुनीतीचे डोळे पुसून)—

पद.

(राग—देस. ताल—धुमाळी.)

दुःखित वहिनी । वहिनि कांगे पुसशी । क्षणभरि
करि विचाराशी ॥ ध्रु० ॥ भय ग नाही ।
नाहीं मुळीं त्यासी । व्यर्थ चिंता तूं करिशी ॥
रक्षीत त्याला । त्याला ग अर्हिनिशी । अहा !
परम ऋषिकेशी ॥ तरी वदते । वदते सत्य
तुजशी । न जाळी शोकें शरिराशी ॥ दु० ॥

किती वेळ शोक करित बसणार अशी !

सुनी०—(डोळे पुसीत) वन्सं काय करूं मी !
मला माझ्या लाडक्याचें स्मरण झालें ह्मणजे माझे अंतःकरण
दुःखानें कसें विदारून जातें. चैन पडत नाही.

हेम०—वहिनी, झाली गोष्ट त्याला काय उपाय !
पण खरोखर ध्रुवाला कुण्णा पासूनही भीति नाही; लवकरच
परत येईल. असें मला मघांच दादानीं सांगितलें.

सुनी०—वन्सं येथें कुठून कळायचें झालें ?

तरी प्रीति करायची होते ! (इतक्यांत ध्रुवाचें स्मरण
होतांच त्यास उद्देशून गार्हिवरानें)—

पद.

(राग—बिहाग. ताल—त्रिवट.)

रक्षील कोण वनीं ॥ तुजरे र० ॥ ध्रु० ॥
हिच अर्हनिशि संतत तनया । तळमळ
ह्या मन्मनीं ॥ तु० ॥ तव स्नेहें कंठियलें
मी । । दीन दुःखिं वसुनी ॥ तु० ॥ मधुर
बोल जाउनि प्रौढ वाणी । नवल
होत स्मरुनी ॥ तु० ॥ गेलास का अनु-
तापुनि मला । त्यजुनि एकटी सदनीं ॥ तु० ॥

लाडक्या तुला अनुताप होऊन लागलेंच तुझे बोलडे बोल
प्रौढरे कसे झाले ! ग्रहदशेच्या समयीं तुझ्यावरच दिवस
कंठित होतें ! आतां जरी मजवर प्राणां पलिकडे ममता
करायचें होतें तरी—

पद

(राग—आनंदभैरवी. ताल—त्रिवट)

अहा ! जाळी मना तव विरह किती ॥ ध्रु० ॥
व्याघ्रादि वनपशु वनांत वसती । त्वत्कोमल
पदीं कंठक रुतती । मम चित्तीं निपजे हें दुःख
अती ॥ चाल ॥ असें नित्य तरी ! । हृदयिं
भय सुरी !! । घाय करिरे !!! ॥ अ० ॥

(शोकाकूल होऊन) चिमण्या ! जरा अम्मळ उन्हांत गेलास कीं तुझे तोंड कसें लागलेंच गोरेमोरे होत असें ! नी आतां ! (असें ह्मणून कंठ दाटतो इतक्यांत हेमकला नांवाची तिची नणंद येते) या वन्सं ! (बसविते)

हेम०—(सुनीतीचे डोळे पुसून)—

पद.

(राग—देस. ताल—धुमाळी.)

दुःखित वहिनी । वहिनि कांगे पुसशी । क्षणभरि
करि विचाराशी ॥ ध्रु० ॥ भय ग नाही ।
नाहीं सुळीं त्यासी । व्यर्थ चिंता तूं करिशी ॥
रक्षीत त्याला । त्याला ग अर्हिनिशी । अहा !
परम ऋषिकेशी ॥ तरी वदते । वदते सत्य
तुजशी । न जाळी शोकें शरिराशी ॥ दु० ॥

किती वेळ शोक करित बसणार अशी !

सुनी०—(डोळे पुसीत) वन्सं काय करूं मी !
मला माझ्या लाडक्याचें स्मरण झालें ह्मणजे माझे अंतःकरण
दुःखानें कसें विदारून जातें. चैन पडत नाही.

हेम०—वहिनी, झाली गोष्ट त्याला काय उपाय !
पण खरोखर ध्रुवाला कुण्णा पासूनही भीति नाही; लवकरच
परत येईल. असें मला मघांच दादानीं सांगितलें.

सुनी०—वन्सं येथें कुठून कळायचें झालें ?

हेम०—अग असें दुसऱ्या तिसऱ्या कडून नाहीं.
प्रत्यक्ष नारदमुनीं कडून.

सु०—(आश्चर्यभरित) काय ह्यणतां ! तर मग
असत्य होणार नाहींच. वन्सं माझा बाई जीव राहात
नाहीं विचारल्यावांचून. चला तर.

हेम०—चल. तुझी तरी खात्री होऊंदे. (जातात)

प्रवेश ४ था.

स्थल—यमुना तीर.

(कांहीं ऋषीमंडळ मधुवनांत ध्रुवाकडे लक्ष देऊन
परस्परांत चाकित होतात.)

पहिला ऋ०—(दुसऱ्यास बोटानें)—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाली.)

ब्रह्मनिष्ठ सुकुमार मुनीचें उग्र तपें सकलांला ॥

मधुवन मित्रा ! निर्भय झालें स्वेच्छें तप करण्याला ॥

धन्य असो जननी ॥ ऐशा पुत्रा प्रसवोनी ॥ ध्रु० ॥

इतर ऋ०—(एकदम) खरोखर ह्याच्याच तपोबलानें.

प० ऋ०—(दुसऱ्यास बोटानें)—

पद.

(चाल—जीं जीं कर्म.)

तेजः पुंज ती सुंदर मूर्ति त्या स्थलीं असलेली ॥
 नेत्र-निमीलन पूर्वक ध्यान-निष्ठ वसलेली ॥ ध्रु० ॥
 भक्तिभाव पूज्यबुद्धि अंगीं किती वसलेली ॥
 अंतःकरण वृत्ति कशि वघब्रह्माकार झालेली ॥ तेजः० ॥
 (असें ह्मणून मधुवनांत जातात. व पुन्हां चकित)

दिंडी.

(राग—लीलांबरी. ताल—दादरा.)

सत्य वालक हा तपोनिधी आहे ॥
 उग्र तेजें रवि शशी लोपतीहे ॥
 प्रभु ध्यानीं तरी किती मग पाहे ॥
 मला साक्षातचि विष्णु भासताहे ॥
 (हात जोडतो. त्याप्रमाणें सर्वच हात जोडतात)

दुसरा ऋ०—ईश्वरी अंशच ह्मणायचा. काय हें
 तप ! नी काय हें अचल ध्यान ! धन्य बेढ्याची !

प० ऋ०—(इतक्यांत पहाटेचा समय होत आहे
 असें पाहून) अं—

पद.

(राग—भूपकल्याण. ताल—दादरा.)

पहा ! पहा ! पहाटेचा समय होतसे ॥
 नदितिरीं स्नान संध्यादि जपही तसें ॥ ध्रु० ॥

ऐशा परी सकल विधि उरकणें असे ॥

ह्यास्तव त्वरें जाउं चला स्वाश्रमा कसे ॥ प० ॥

आणि आतां आपण येथें फार वेळ उभे राहिल्यानें कदाचित् ह्याच्या ध्यानासही व्यत्यय येईल, ह्यास्तव येथून जावें; हेंच उत्तम. (जातात)

पडदा पडतो

अंक २ रा समाप्त.

अंक ३ रा.

प्र० १ ला.

स्थल—मधुवन व यमुनातीर.

(आसनस्थ ध्रुव ध्यान विसर्जन करून.)

ध्रु०—(सानंद) अहा!—

पद.

(राग—खमाज. ताल—त्रिवट.)

अप्रतिम ही मधुवन रचना । आल्हादवित
मच्चित्ताला ॥ ध्रु० ॥ निबिड तरुंची शीतल
छाया । असे सुखद किती एकांताला ॥ अ० ॥
हंस मयुर मृग हे तैसे । क्रीडति त्यजुनि मनीं
व्याध भयाला ॥ अ० ॥

खचीत गुरुवर्य नारदमुनीही येथें येण्यास मला जें सांगितलें तें अगदीं यथायोग्य आहे. कारण मुनींजनांस एकनिष्ट मनानें आपला मार्ग साधण्यास हेंच निरुपद्रवी स्थल निःसंशय सर्वोत्कृष्ट आहे. (नदीकडे पाहून)—

पद.

(चाल—विठाबाई माउली.)

महेश्वराच्या शिरीं ॥ जें नांदणें ॥ ध्रु० ॥

जिच्या जळमळें न तुळतहि हें ॥

शरदिंदु चांदणें ॥ जे० ॥

(इतक्यांत प्रत्यक्ष भगवान एका हातांत काठी घेऊन ब्राह्मणाच्या वेषानें जांभई देत येतात त्यास) यावें महाराज. (असें ह्मणून जवळ असलेलें मृगाजीन बसण्यास पुढें करून) आपण आलांत कोठून ? चाललांत कुणीकडे इतक्या रात्री ?

ब्रा०—मीं ह्या नजिकच्याच खेड्यांतला राहणारा. ह्याच वनांत माझ्या गाई चरण्या करितां येत असतात, त्यांस दुसऱ्या मार्गानें घरीं लावून मीं ह्या मार्गानें एका ठिकाणीं विशेष जरुरीचें कांहीं काम आहे तें करून नंतर घरीं जाणार. परंतु—

पद.

(चाल—सुंदर नार)

भयंकर ऐशा घोर अरण्यां । करिशी मुला तूं

इथें काय वसोनी ॥ ध्रु० ॥ निमित्त असैं तरी
 काय मानसी । सांग योजुनी येशि वनासी ।
 अल्पवयीं अशी माल जपोनी ॥ क० ॥
 ध्रु०—(उत्सुकतेनें)—

अंजिनीगीत.

राग—झिञ्जोटी. ताल—धुमाळी.

ईश दर्शना उत्सुक झालों । मायवापही
 त्यजुनि निघालो ॥ मुनि वचनानें या स्थलिं
 आलों ॥ कांहीं न भी मजला ॥ १ ॥

परम पूज्य नारदमुनींच्या आशिर्वादे करून मला येथें
 तिळमात्रही भय वाटत नाही. ही त्यांची मजवर
 कृपाच ह्मणायाची; आणि हल्लीं त्यांच्याच आज्ञेनें ईश्वर
 प्राप्त्यर्थ या स्थलीं मीं वास्तव्य केले आहे.

ब्रा०—(साश्चर्य) कोण नारदमुनी ! असंभवनीय
 गोष्ट ! अरे (केशास हात लावून) हे काळ्याचे पांढरे
 झाले, तरी एखादा साधु देखील आमच्या दृष्टीस पडत
 नाही; तर नारदमुनी कोठून दृष्टीस पडणार ! आणि
 तूं तर ह्मणतोस कीं “मला नारदमुनींच्या आशिर्वादे करून
 तिळमात्रही भय नाही” हें आश्चर्यच नाही का ह्मणा-
 यचें ! (थट्टेनें) पर छीः मला नाही वाटत तो नारद
 असेलसा ! कुणी एखादा भजनीं बुवा असेल. आणि

जरी यदाकदाचित् असला तरी ह्मणजे तो इतका पूज्य साधु असेल असे नाही.

ध्रु०—कोण ! नारदमुनी ! कां नाहीत ?

ब्रा०—(मानहालवून) होय तोच. ज्याची नारदीं झाली तोच. काळ करूं, आतां मला वेळ नाही सांगायला; नाही तर सर्व इत्थंभूत कथाभाग तुला सांगितला असता.

ध्रु०—(कळवळून) अहाहा!—

पद.

(चाल—मागील—महेश्वरा.)

गुरुराय माउली ॥ विशुद्ध ती ॥ ध्रु० ॥

अक्षयीं मंजुल नामध्वनितुनी ॥

उमटे नामावली ॥ वि० ॥

ब्रा०—बरे तें असो. पण मुला! देवाबिवाच्या तर भानगडींत खरोखर पडून अर्थच नाही. कारण—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

गोपपत्नि ती राधा तिजला नादीं लाउनि ज्यानें ॥

मनुजा परि हीं कृत्यें केलीं ऐशा ह्या देवानें ॥

काय ह्मणूं ह्याला ॥ असल्या देवपणाला ॥ ध्रु० ॥

इतकेही करून अरे—

पद.

(चाल- मागल-सर्वाभुती)

व्यभिचार गमें स्वल्पाचि त्यास । त्यास ती
कुब्जा अयोग्यचि खास ॥ ध्रु० ॥ तरि होऊनि
रत देव तव सहर्ष भोगी । दांभिक ऐसा भजसि
तूं कशालागीं । नच धरि तद्ध्यास ॥ व्य० ॥

त्यापेक्षां माझ्या सारख्या एकाद्या निर्मळ ब्राह्मणाच्या
भजनीं जर लागलास तर खचीत रे खचीत तुला पुण्य
लागेल. आणि अशाच्या लागलास तर उलट महत्पाप !
ह्याचा तूंच विचार कर. कारण तू समजदार आहेस.

ध्रु०—(संतप्त होऊन) अरे—

साकी-

(राग-जोगी. ताल-धुमाळी.)

असशि जन्मला अन्यवंशिं तूं द्विजवंशीं नच नष्टा ! ॥
ह्मणुनी दोपिसि प्रभुसी ऐसें उठ चांडाळा दुष्टा ! ॥
जाई येथोनी ॥ न दावी मुख परतोनी ॥ ध्रु० ॥

(असें ह्मणून त्याजकडे पाहत नाहीं.)

व्रा०—बाबा मर्जी तुझी.

ध्रु०—(सद्गदित)—

अंजिनीगीत.

(राग-झिझोटी. ताल-धुमाळी.)

दुज्ञेय किती हरिची लीला ॥ जो या चालक

त्रिभुवनाला ॥ निर्गुण निराकारही उरला ॥

करुनी हीं सारीं ॥ १ ॥ ६०

व्यर्थ मीं त्या चांडाळाच्या बरोबर बोलण्यांत वेळ
दवडिला. विष्णवेनमः विष्णवेनमः असो. अमळ झोंपही
घेतली पाहिजे. (जातो.)

प्रवेश २ रा.

स्थल—इंद्रसभा.

(इंद्र सिंवाहासनावर व इतर सभासद आणि अप्सरा.)

अप्स०—(नाचत देवास उद्देशून)—

पद.

(चाल—ये बनसी किने बजाईरे)

कोन नही तुज विन गिरिधारी ॥ मुजकु मुक्त

करीरे ॥ ध्रु० ॥ चरन कमल की आस ध्यास दिलकू ॥

कोन नही देख हरीरे ॥ मुजकु मुक्त करीरे ॥ को० ॥

(इतक्यांत इंद्र भय चकित इकडे तिकडे पाहून)

इंद्र—(भयग्रस्त) अं!—

पद.

(राग—कानडा. ताल—त्रिवट.)

किति प्रखर तप तरि आहे ॥ भयभीत होय

मन्मन बहु हैं ॥ ध्रु० ॥ गगन धगधगीत
तेजें होउनी ॥ भुवन डळमळताहे ॥ भ० ॥

(तोंच कांहीं ऋषी घावरून लगवगानें)

ऋषी—(येऊन एकदम)—

दिंडी.

(राग—कानडा. ताल—दादरा.)

अरे राजेंद्रा स्वस्थ काय होसी ॥

शीघ्र सामर्थ्यें हरिल तव पदासी ॥

प्राण जाऊं पाहती हे अशेषी ॥

असा आचरितो कोणरे तपासी ॥

स्वस्थ काय बसला आहेस ! कांहीं तरी युक्तिनें जो
कोणी तप करित असेल त्याच्या तपाचा भंग कर.
पाहतोस काय !

इंद्र.—ऋषी हो मी काय करूं ! हल्लींच माझी अ-
वस्था कशी झाली आहे ही पहा ! (जवाळा दाखवितो)
उपायही करितां येत नाहीं. कारण तप करितो कोण ?
कोठें ? हें कांहींच कळत नाहीं. या वेळेस नारदमुनी
असते तर वरें झालें असतें. (इतक्यांत जवाळांच्या
योगानें अतिशयीत घाबरा होतो. त्याची ती स्थिति पाहून)

अप्स०—(करुणस्वरानें देवास संबोधून) प्रभुजी—

पद.

(चाल—मत जायरे पियां परदेस)

कर ईनकी भलाई रे ॥ अजितूम ॥ मैकु वात
बुरी लगाईरे ॥ ध्रु० ॥ तोरे कृपाविन शाम
कन्हैय्यारे ॥ कोन ले खबर माईरे ॥ अ० ॥ ६४ ॥

इं०—(नारदमुनी विषयीं निराश होऊन)

ऋषीहो आतां नारदमुनीची वाट पाहून अर्थ नाहीं.
आपण श्री शेषनारायणास शरण गेल्याशिवाय हें संकट
दूर होणार नाहीं. चला. (जातात.)

प्रवेश ३ रा.

स्थल—क्षीरसागर.

(शेषावर श्रीनारायणानें शयन केलें असून लक्ष्मी पाय
चेपित आहे. पदकमलीं गरुड. डोकीजवळच्या
बाजूस नारद तुंबर स्तवन करितात.)

ना०तुं०—अहा !—

पद.

(राग—भुपाळी. ताल—दादरा.)

असो कृपादृष्टिं सर्वज्ञ शेष शयन नारायणा ॥ ध्रु० ॥
विहरतसा स्थलिं गा ! या ॥ दुर्गम तरि तव माया ॥
सूत्रधारि जगताया ॥ विश्वमोहना ॥ अ० ॥

मन्मन बहु हैं ॥ ध्रु० ॥ गगन धगधगीत
तेजें होउनी ॥ भुवन डळमळताहे ॥ भ० ॥

(तोंच कांहीं ऋषी घावरून लगवगीने)

ऋषी—(येऊन एकदम)—

दिंडी.

(राग—कानडा. ताल—दादरा.)

अरे राजेंद्रा स्वस्थ काय होसी ॥

शीघ्र सामर्थ्ये हरिल तव पदासी ॥

प्राण जाऊं पाहती हे अशेषी ॥

असा आचरितो कोणरे तपासी ॥

स्वस्थ काय बसला आहेस ! कांहीं तरी युक्तिनें जो
कोणी तप करित असेल त्याच्या तपाचा भंग कर.
पाहतोस काय !

इंद्र.—ऋषी हो मी काय करूं ! हल्लींच माझी अ-
वस्था कशी झाली आहे ही पहा ! (जवाळा दाखवितो)
उपायही करितां येत नाहीं. कारण तप करितो कोण ?
कोठें ? हैं कांहींच कळत नाहीं. या वेळेस नारदमुनी
असते तर वरें झालें असतें. (इतक्यांत जवाळांच्या
योगानें अतिशयीत घावरा होतो. त्याची ती स्थिति पाहून)

अप्स०—(करुणस्वरानें देवास संबोधून) प्रभुजी—

पद.

(चाल—मत जायरे पियां परदेस)

कर ईनकी भलाई रे ॥ अजितूम ॥ मैकु वात
बुरी लगाईरे ॥ ध्रु० ॥ तोरे कृपाविन शाम
कन्हैय्यारे ॥ कोन ले खबर माईरे ॥ अ० ॥ ६४ ॥

इं०—(नारदमुनी विषयीं निराश होऊन)

ऋषीहो आतां नारदमुनीची वाट पाहून अर्थ नाहीं.
आपण श्री शेषनारायणास शरण गेल्याशिवाय हें संकट
दूर होणार नाहीं. चला. (जातात.)

प्रवेश ३ रा.

स्थल—क्षीरसागर.

(शेषावर श्रीनारायणानें शयन केलें असून लक्ष्मी पाय
चेपित आहे. पदकमलीं गरुड. डोकीजवळच्या
बाजूस नारद तुंबर स्तवन करितात.)

ना०तुं०—अहा !—

पद.

(राग—भुपाळी. ताल—दादरा.)

असो कृपादृष्टिं सर्वज्ञ शेष शयन नारायणा ॥ ध्रु० ॥
विहरतसा स्थलिं गा ! या ॥ दुर्गम तरि तव माया ॥
सूत्रधारि जगताया ॥ विश्वमोहना ॥ अ० ॥

(इतक्यांत इंद्र ऋषीसह येऊन)

इं० व ऋ०—(बद्धांजली करून करुणस्वरानें)—

पद.

(चाल—सद्गुरु वांचुनी)

रक्षि रक्षि देवा आतां ह्या दीनांस. ॥

प्राण हे होती कासावीस ॥ ध्रु० ॥

उग्र ऐशा तपा कोण हो आचरे ॥

ज्या योगें स्वमनें ही थरारे ॥

मतिहीन झालों खचीत दयाळा ॥

जाई काय पृथ्वी रसातळा ॥ र० ॥

श्री शे. ना०—(उठून) भिऊं नकाः—

पद.

(राग—जिल्हा. ताल—धुमाळी.)

मृत्युलोकीं उत्तनापाद जो नृप सूर्य वंशीं ॥

साध्वि सुशिल त्या जेष्टपत्नि सुनीति तिजशी ॥ ध्रु० ॥

सुपुत्र जो करित तप तो ध्रुवसेन मजशी ॥

प्राप्त करावें हिच आस त्या पूर्ण मनीं जयासी ॥ मृ० ॥

(इंद्रास) तो तुझ्या इंद्रपदास किंवा ह्या ऋषींस कोणत्या-
ही प्रकारानें त्रास व्हावा अशा हेतूनें मुळींच तप करित
नाहीं. तुम्ही निर्भयपणानें रहा.

इं० व ऋ०—(लवून) आज्ञा. (जातात)

श्री० शे० ना०—(मनांत) आतां त्याची (ध्रुवाची) किती परिक्षा पहावी. पंचप्राणही कंठीं येऊन उरले! अहा! किती प्रेमल अंतःकरण! एक-निष्ट भाक्ते! आतां माझ्याच्यानें दर्शन दिल्यावांचून राहवत नाहीं. (उघडं घाईनें लक्ष्मी विचारित असतां तिलां कांहींच न सांगून गरुडांस) चल लौकर मृत्यु लोकांतील मधुवनांत जाऊं (असें ह्मणून अदृश्य होतात व पडदा पडतो.)

प्रवेश ४ थां.

स्थल—मधुवन.

(शुचिर्भूत स्नान करून आसनस्थं.)

ध्रु०—(देवास उद्देशून)—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

शल्य तुल्य ह्या त्वदीय माये जर्जर होती गात्रें ॥
जगन्निवासा मायागारा स्तवुं किती वाड्मात्रें ॥
आणि आतां तर खरोखरच—

दिंडी.

(राग—लीलांबरी. ताल—दादरा.)

शरिर माझे जाहलें क्षीण देवा ॥

तरी मजला पदकमल कां न दावा ॥

काय भजनीं तव चुकी असे झाली ॥

क्षमा होउनि दाखवा अशावेळीं ॥

देवा ! आपण मनांत कोणताही संशय आणूं नये. मीं आपणाजवळ दुसरे कांहीं एक मागत नाहीं. फक्त—

पद.

(राग—भैरवी. ताल—त्रिवट.)

इच्छितसे तव पाया ॥ कांहीं कळेना मोहमाया ॥

॥ध्रु०॥ निष्कपटपणें प्रेमें भक्ति ॥ करण्यास्तव

इच्छा दे सदया ॥ ई० ॥

आणि दुसरे—

सापन्न माता दुखवि न ऐसें ॥ अचल

स्थल गा ! त्रिभुवन राया ॥ इ० ॥

इतकेंच मागतो तर— धृपद.

(राग—मेघमल्हार. ताल—चौताल.)

मेघतुल्य शामवर्ण राजीव नयन शंख चक्र

गदाधर मधुसूदन वदन ॥ध्रु०॥ भुजदंड मंडित

बाहु भुषण ॥ वनमाला कंठाभरण ॥ कौस्तुभही

पीत वसन ॥ दावा नुपुर विलसत स्वचरण ॥ मे० ॥

(असें ह्मणून सच्चिदानंदरुपीं तल्लीन होऊन ध्यान—निष्ठ होतो. इतक्यांत गरुडासह प्रत्यक्ष श्रीं शेषनारायण मूर्तिमंत येतात. व एकदम सुमन वृष्टि होते.)

श्री शे०ना०—साक्षात् मीं ह्याच्या पुढें उभा रा-
हिलो असतां !— साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

काय मुलाचें ध्यान अजोनी होत विसर्जन नाहीं ॥
आत्मस्वरूपीं वृत्ती खचीत ब्रह्ममय जहालीही ॥
धन्य ह्याची. आतां ह्याच्या अंतर्गत स्वरुपाचें आकर्षण
केल्याशिवाय हा मला पाहणार नाहीं. (असें करितांच
एकदम नेत्र उघडून साक्षात् श्रीनारायणास पाहतांच
सद्गदित अंतःकरणानें उठून साष्टांग नमस्कार घालतो.
त्यास देव प्रेमानें कवळून)—

दिंडी.

(राग—लीलांबरी. ताल—दादरा.)

अहा ! उत्तम व्रत वर्णनीय बाळा ॥
तुझा हृद्गत संकल्प कळों आला ॥
दुर्लभहि जरि वरदान असे तूला ॥
तरी देतो मीं आज घे सुशीला ॥

(ध्रुव हात बध्धांजली पूर्वक करून नम्रतेनें उभा राहतो
व देव सद्गदित अंतःकरणानें कृतकृत्य झालास असें
ध्रुवास दर्शविण्या करितां त्याच्या गालास शंखाचा स्पर्श
करितात. नंतर आशिर्वादोक्त हात वर करून)—

पद.

(चाल—गङ्गानो कृष्णमडी आपुला.)

जिथें इतरांचा वास नसे ॥ अक्षय स्थिती
अढळ असे ॥ ऐसें अचल स्थल वत्सा
तुजला ॥ राज्यानंतर मिळेल विमला ॥ तिथें
तूं स्वेच्छ वसे ॥ अ० ॥ तव स्वाधीन
तात ही अवनी ॥ करुनी प्रवासा लागोनी ॥
काननिं जाईल संतोषें ॥ अ० ॥ छत्तिस
सहस्र वर्षे पर्यंत ॥ करिशिल भूमंडल रक्षण
स्वांत ॥ सप्तर्षिंच्या उर्ध्व भागिं विलसे ॥ अ० ॥

आणि पुढें तुझा उत्तम नामक बंधु अरण्यांत मृगये क-
रितां जाईल. तेथें त्याचा नाश होईल. त्याची माता
सुरुची त्या विषयीं चिंता करित त्याच्या शोधार्थ अरण्यांत
जाऊन तो प्राप्त न झाल्यामुळें ती दावाग्र्यांत प्रवेश करून
मरण पावेल. कारण तूं माझा भक्त असून त्यांहीं तुझा
द्वेष केल्यामुळें त्यांचा अशा रीतीनें नाश होईल. नंतर तूं
या लोकीं मत्प्रसादानें संपुर्ण राजैश्वर्य उपभोगून
अंतकालीं माझ्या यज्ञरूप प्रीय मूर्तिप्रत स्मरून आपल्या
अचल स्थानीं जाऊन वसशील.

ध्रु०—(दीनस्वरानें) अहा ! हे—

पद.

(राग—मुलतानी. ताल—धुमाळी.)

पूर्णब्रह्म सनातन ईशा ॥ जगदुद्धारक जगदीशा ॥ ध्रु० ॥

भक्तजनां कल्पतरुही ॥ दुष्ट निंद्य पातक अंता ॥
 ब्रह्मादिक सुरवर ध्याती ॥ मंगलप्रद वेदातीता ॥
 मोक्षसुखालयिं वसशी ॥ विनतांस्तव त्रिजगन्माता ॥
 ॥चा०॥ कराया तव परिचर्या ॥ दिधलें त्वां मतिस
 व धैर्या ॥ विघ्न न आलें मत्कार्या ॥ हीच कृपा
 आजि विश्वेशा ॥ पूर्ण० ॥

(असें ह्मणून नमस्कार घालतो)

श्री शे० ना०—(वर हात करुन) कल्याण असो—
 पद.

(राग—असावरी. ताल—त्रिवट.)

सुखवी आपुल्या पितरां सकलां ॥ त्वरितची
 जाउनी स्वगृहाला ॥ ध्रु० ॥ भेटीविण वृत्त
 कथीं न त्यांसी ॥ स्मर तत्समयिं ह्या मद्धोला ॥ सु० ॥
 इतकें वरीक चांगले लक्षांत असुंदे.

ध्रु०—(हात जोडून) जशी आपली आज्ञा.

श्री०—(ध्रुवास मार्गस्थ होण्यास सुचवून गरुडास)
 चल. (जातात.)

प्र० ९ वा.

स्थल—राजमंदिर.

(उत्तानपाद सुनीति वसलीं आहेत इतक्यांत
 प्रेमळा आनंदभरित मुद्रेनें येऊन)

प्रे०—सरकार, आई, आपले ध्रुवमहाराज येत आहेत !

सु०उ०—(उठून उत्सुकतेने) कोण ? ध्रुव !

प्रे०—होय, हे पहा कसे स्वामीच बनले आहेत !

सु०—(हर्षीत गळ्यांतील हार काढून) प्रेमळे तुझ्या तोंडून आनंदकारक वार्ता ऐकिली त्याबद्दल हा तुला दिला आहे. (प्रेमळा घेते इतक्यांत ध्रुव येऊन)

ध्रु०—(प्रेमानें) बाबा, आई, (असें ह्मणून दोघांस भेटतो. व श्री शेषनारायणांही सांगितलेले मनांत ठेवून सुनीतीस) अहा!— दिंडी.

थोर दैवानें भेट तुझी आज्ञी ॥

असे झाली ही सत्य तरी माझी ॥

दुःख भारी गे सोशिलें तुवांही ॥

किती सौख्याचा दीन असे हाही ॥

उ०—(वाईट वाटून)—

पद

(राग-भैरवी. ताल-त्रिवट.)

दुष्ट असे किति वारे ॥ ध्रुवा मीं ॥ ध्रु० ॥

तात नव्हे हा कृतांत केवळ

भोगविले क्लेश तुह्मांरे ॥ ध्रु० ॥

ध्रु०—

पद.

(राग-सदर ताल-प्रदर.)

होऊं नका मानिं दुःखी ॥ ताता ॥ ध्रु० ॥

राधावल्लभ चरण कृपेनें ॥

होतों रात्रंदिन मीं सौख्यां ॥ ता० ॥

मला ईश्वर कृपेनें तेथें मुळींच भय नव्हतें.

सु०—(प्रेमळेस) मंगल स्नानाची तयारी जा कर पाहूं.

प्रे०—बरे (जाते. व लागलीच परत येऊन) तयारी केली आहे जिथच्या तिथें. (ध्रुवास प्रेमानें) जाते वेळेस किती तरी षाई मेली दांडगाई केली मज बरोबर. (थट्टेनें) ह्या जटा तरी किती वाढल्या आहेत. अबब ! गोसावीच बनून गेलांत !

ध्रु०—प्रेमळे तूं किती बरे माझी थट्टा करणार. कर हवीं असेल तितकी. मीं नको ह्मणायचा नाहीं.

उ०—प्रिये ध्रुवसेनास उत्तम वस्त्रें अर्पण कर.

सु०—(ध्रुवास) चल. (असें ह्मणून सुनीति ध्रुव आणि प्रेमळा जातात. व कांहीं वेळानें येतात इतक्यांत नारद)

पद. (मागील)

सनातन प्रभु कवणा न दिसे ॥

(हरिभजन करित येतातसे पाहून सर्व उठतात. उत्तानपाद प्रेमळेस पुजेचे साहित्य आणण्यास सुचवितो, ती आणते. नारदास आपल्या सिंहासनावर बसविण्यास सांगतो)

ना०—छी: छी: हें आमच्या सारख्यास मुळींच योग्य नाहीं. तुह्यासच योग्य. (ध्रुव वंदन करितो त्यास

जवळ घेऊन त्यास देवाही सांगितलेलें गुह्य जाणून तें न सांगतां) राजा !—

दिंडी.

(राग—कानडा. ताल—दादरा.)

किती वानूं श्रेष्ठत्व तव सुताचें ॥

प्रेम निःसीम असती काय साचे ॥

असें बघुनी तें रूपही स्वतांचें ॥

दावुनीयां पुरविले हेतु ह्याचें ॥

उ०—आपला अनुग्रह ! मग काय ! (इतक्यांत ध्रुव आला आहे हें सुरुचीस कळतांच पश्चात्ताप पावून उत्तमासह भेटण्यास येते. व परस्परांस भेटून नारदाच्याही पायां पडते.)

सुरु०—(सुनीतीस)—

पद.

(राग—असावरी. ताल—त्रिवट.)

अपराध असे बहू घडला ॥ मजकडुनी तरी

आपुला ॥ ध्रु० ॥ पोटीं घालुनि सर्वही तो ॥

क्षमा करा हो मज दीनेला ॥ अ० ॥

सुनी०—(जवळ घेऊन पदरानें डोळे पुसून कंठ दाटतो)—

पद.

(राग—भैरवी. ताल—त्रिवट.)

काष्टि नका मनिं होऊं ॥ अजिहो ॥ ध्रु० ॥

ब्रह्मलिखितां परि हें घडलें ॥ प्रेमभरें आपण
राहूं ॥ अ० ॥

झालें तें झालें. तुम्ही कांहीं एक मनांत आणूं नका.

उ०—(नारदास विनयपूर्वक)—

पद.

(राग—परज. ताल—त्रिवट.)

मुनी हाचि वर असो अपुला ॥ ध्रु० ॥

बंधुत्व हें अह्मां उभयतांचें ॥ ।

वृद्धिगत हो अजि असा मजला ॥ हा० ॥

ना०—जा होईल तसें. (ध्रुवास)—

पद.

(राग—भैरवी. ताल—दादरा.)

धन्य धन्य धन्य तुझी अल्पवयीं मुला ॥ ध्रु० ॥

अनन्यभावे शरण रिघुनि । उग्र तप आचरुनि ॥

स्वेच्छेनुरूप वर घेउनि ॥ हेतु साधिला ॥ ध्रु० ॥

ध्रु०—(हात जोडून)—

पद.

(राग—भैरवी. ताल—त्रिवट.)

पूर्णकृपेनें तुमच्या ॥ गुरुराया ॥ ध्रु० ॥

होउनी ऐसें पुरित झाली ॥

मन्मन सकल इच्छा ॥ गु० ॥

ना०—(प्रसन्नतेनें)—

पद.

(राग—मालकंस. ताल—त्रिवट.)

घेइ घेइ वा अभीष्ट वरा ॥ प्रिय वत्सा सुकुमारा
 ॥ ध्रु० ॥ चौदाविद्या चौसष्टकलाही ॥ अवगत
 होउनि तव पाही ॥ होइल कीर्ति ह्या त्रिजगींही ॥
 सत्य सत्य जाण मदिरा ॥ घे० ॥

आणिक कांहीं इच्छा आहे काय ?

ध्रु०—(सानंद)—

पद.

(राग—भैरवी. ताल—त्रिवट.)

तथास्तु असो तव वाचा ॥ गुरुराया ॥ ध्रु० ॥
 सर्व मिळोनी स्तवन करावें ॥
 हीच असे मन्मन वांछा ॥ गु० ॥

ना०—बरे (उत्तानपादास)—

साकी.

(राग—जोगी. ताल—धुमाळी.)

सुनीति सुरुची ध्रुवही उत्तम आणिक तुवां राया ॥
 परस्परांनीं प्रीति करोनी प्रेमें वागवि जाया ॥
 ऐक्यें बायांनों ॥ राहत जाहि कुमरांनों ॥ ध्रु० ॥
 ध्रुवाची मर्जी आहे तर त्या प्रमाणें करून नंतर मी सत्य-
 लोकाप्रत गमन करीन.

उत्ता०—फार उत्तम.

ना०—वत्सा ध्रुवा (असें ह्यणून)

सर्व—भरत वाक्य—

पद.

(राग—भूपकल्याण. ताल—दादरा.)

आनंदकंद विश्वबंध नंद नंदना ॥

नामित पाई पदरीं घेई कंस कंदना ॥ध्रु०॥

जरा रहित अवन करुनि सकलां जना ॥

तव स्तवना गुण श्रवणा पाप मोचना ॥

पतित मनीं प्रेरि सदा शुद्ध वासना ॥

इच्छितसों देई हेंचि गा ! दयाधना ॥ आ० ॥

(सर्व जातात. पडदा पडतो)

अंक ३ रा समाप्त.

संगीत मालिनी.

सर्व रसिकजनांस कळवितो कीं, चमत्कारीक, चित्त-
वैधक, शृंगार, वीर करुणादि रसांनीं युक्त असें स्वकपोले-
कल्पित बोधपर "संगीत मालिनी" नामक नाटक
फार परिश्रमानें रचून तयार केले आहे. यास्तव मार्मि-
कजन स्वदेशवांधवोत्कर्षार्थ परम उत्साहबुद्धीने आपला
उदार आश्रय देतील अशी आशा करितो. पुस्तकाची
अगाऊ कि० ट० ह० सु० रु० १००० मागाहून जास्त
पडेल. पुस्तकें लवकर प्रसिद्ध होणें किंवा न होणें हे
आश्रयदात्यांवरच अवलंबून आहे. निदान अडिचशें
वर्गणीदारसंशिवाय पुस्तकें छापणें शक्य नाहीं. वर्गणी
खालीं सही करणाऱ्याकडेसुद्धा पुस्तकें न जाई.
आगष्ट सन १८८८ इसवी.

भिवंडी जि० ठाणें।

वैद्य आळी.

आपला,

विनायक नारायण आचार्य